

Selin ARSLANHAN MEMİŞ¹
Araştırmacı, Ekonomi Etütleri

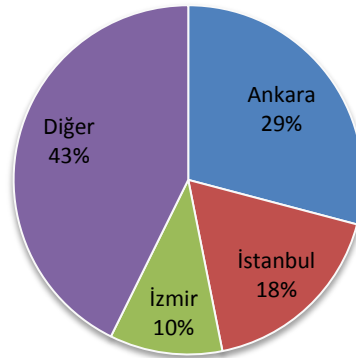
Temel araştırmanın inovasyona dönüştürülme kapasitesi: İller arasındaki farklılıklar

1. 21. yüzyılda, bilgiye ve inovasyona dayalı stratejiler gerek ülke gerekse firma seviyesinde rekabet gücünün temel koşullarından biri haline gelmiştir. Temel araştırmadan ürün ve/veya hizmetin ticarileştirilmesine kadar devam eden inovasyon sürecinde temel araştırma çıktılarının değerlendirilebilmesi kritiktir. Türkiye'nin bu konuda yeterli bir noktaya ulaşamamış olması inovasyon ile ilgili en fazla gündeme gelen noktalardandır. İleri teknoloji alanlarında üniversitelerde ve araştırma merkezlerinde birçok akademik çalışma yürütülmekle birlikte, patent sayısında henüz istenen seviyeye gelinememiştir. Aynı zamanda özel sektör ile işbirliğindeki yetersizlikler nedeniyle bu araştırma çıktılarının ihtiyaçlara cevap olabilecek şekilde teknolojiye aktarımı ve inovasyon sürecinin tamamlanması eksik kalmaktadır. Bütün bunlar, ulusal politika ve öncelikler, yasal düzenlemeler, teşvik ve finansman mekanizmaları gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Türkiye genelinde görülen bu durumun yanı sıra, temel araştırmanın inovasyona dönüştürülme kapasitesi ve desteklenen projeler iller arasında farklılık göstermektedir.

2. Bilimsel çalışmalara ve Ar-Ge projelerine en fazla finansman desteği veren kurum olan TÜBİTAK'ın 2000-2010 döneminde desteklediği projelerin illere göre dağılımına bakıldığında yüzde 29 ile Ankara'nın ilk sırayı aldığı görülmektedir. Ankara'yı, yüzde 18 ile İstanbul, yüzde 10 ile İzmir izlemektedir.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1126/Selin+Arslanhan+Memis>

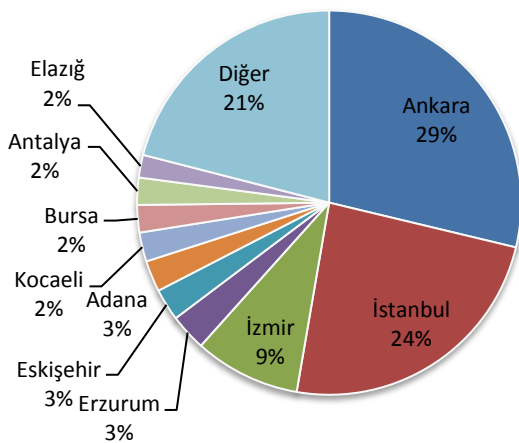
Şekil 1. 2000-2010 arasında TÜBİTAK tarafından desteklenen projelerin illere dağılımı (%)

Kaynak: TÜBİTAK İstatistikleri

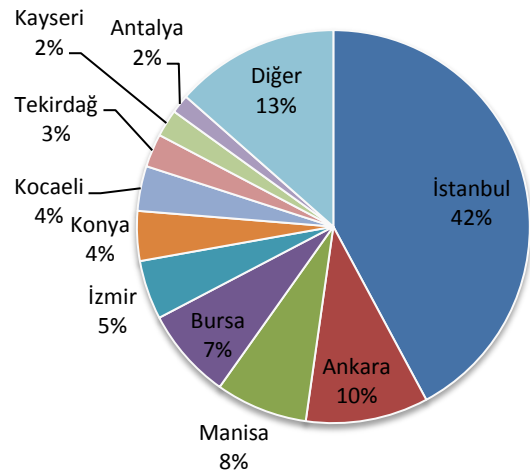
3. Desteklenen projelerin dağılımına benzer şekilde 2010 yılı toplam bilimsel yayın sayısına en fazla katkı yapan il yüzde 29'luk bir pay ile Ankara'dır (Şekil 2). Daha sonra yüzde 24 ile İstanbul ve yüzde 9 ile İzmir gelmektedir. Patent başvurularının illere dağılımı ise bilimsel yayın dağılımına göre oldukça farklıdır. 2010 yılında en fazla patent başvurusu yapılan il, yüzde 42 pay ile İstanbul'dur (Şekil 3). Bilimsel yayın sayısı en yüksek il olan Ankara'nın ise patent başvurusundaki payı yüzde 10'dur. Bunları yüzde 8 ile Manisa izlemektedir. En fazla TÜBİTAK proje desteği alan Ankara'da akademik çalışmaların ürüne dönüşme ve ticarileştirilme yolunda değerlendirilmesinin yetersizliği dikkat çekici düzeydedir.

Şekil 2. 2010 yılı toplam bilimsel yayın sayısının başvurularının illere dağılımı (%)

Kaynak: Thomson's ISI Web of Science

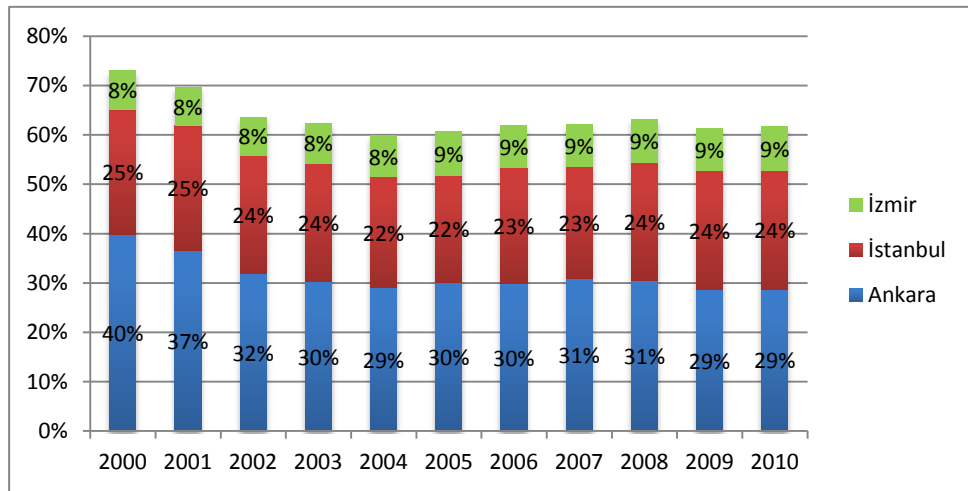
Şekil 3. 2010 yılı toplam patent sayısının illere dağılımı (%)

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü İstatistikleri

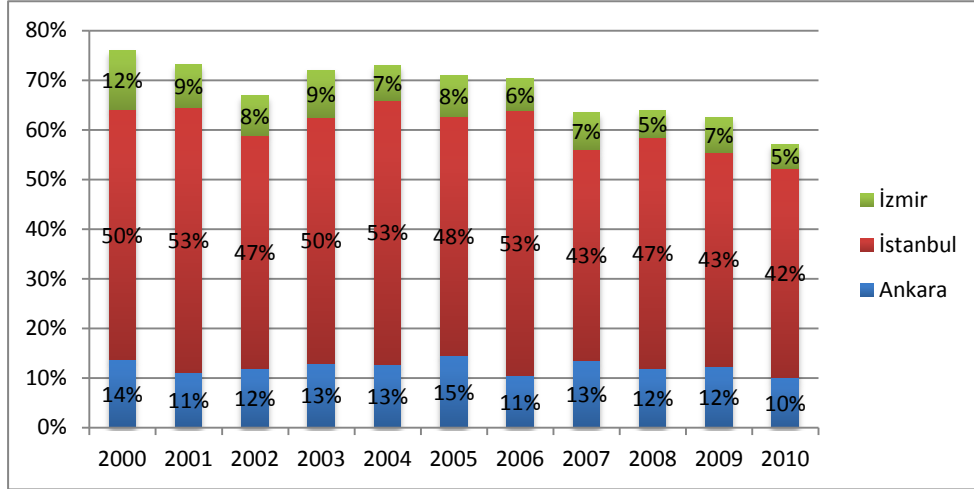
4. Bilimsel yayın ve patent başvurusu sayısına illerin nüfusuna oranla bakıldığında, kişi başına düşen bilimsel yayın sayısı en yüksek ilin Ankara; kişi başına düşen patent başvurusu en yüksek ilin ise Manisa olduğu görülmektedir.
5. Şekil 4 ve 5'te bilimsel yayın sayısı ve patent başvurularının illere dağılımı 2000-2010 yılları için incelenmektedir. Bilimsel yayın sayısına en fazla katkı yapan il, 2000-2010 döneminde de her yıl Ankara olurken, aldığı paylarda bazı değişimler görülmektedir. 2000 yılında Ankara'nın toplam bilimsel yayın sayısı içerisindeki payı yüzde 40 iken 2010'da yüzde 29'a düşmüştür. İstanbul ve İzmir'in paylarında ise ciddi bir değişim gerçekleşmemiştir. Bu üç il, 2010 yılı Türkiye kaynaklı toplam bilimsel yayın sayısının yüzde 62'sini oluşturmaktadır. 2000 yılında ise üç ilin toplamı yüzde 73'tür. 2000'den 2010 yılına doğru diğer illerde artışlar yaşanırken, bu artışlar tek bir ilden kaynaklanmamaktadır. 2000-2010 yılları için patent başvurularının dağılımına bakıldığında ise, tüm yıllar için en fazla katkı yapan il İstanbul olarak görülmektedir. 2000'den 2010 yılına kadar İstanbul'un da payında yüzde 50'den yüzde 42'ye düşme olmuştur. Bilimsel yayın sayısına benzer şekilde, patent başvurularında da bu üç ilin toplamı 2000 yılında yüzde 76'yı oluştururken, 2010 yılında toplam başvuruların yüzde 57'sini oluşturmaktadır.

Şekil 4. Ankara, İstanbul ve İzmir'in 2000-2010 yıllarındaki bilimsel yayın sayılarından aldığı pay (%)

Kaynak: Thomson's ISI Web of Science

Şekil 5. Ankara, İstanbul ve İzmir'in 2000-2010 yıllarındaki patent başvurularından aldığı pay (%)

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü İstatistikleri

6. İnovasyon; yeni fikirleri ve araştırmaları ürün ve hizmet gibi değer yaratan çıktılara dönüştürme sürecidir. Bu süreç; temel araştırma, ürün tasarımı, ticarileştirme gibi farklı aşamalardan oluşmakta ve, ancak bu süreçteki her aşamanın tamamlanması ile katma değer yaratılabilmektedir, inovasyondan beklenen şekilde rekabet gücüne ve ekonomik büyümeye katkı sağlanabilmektedir. Yukarıda da görüldüğü gibi en fazla proje desteği alan ve toplam bilimsel yayın sayısına en fazla katkı yapan fakat bunlara rağmen patent katkısı düşük olan Ankara'da inovasyon sürecinin tamamlanmasına ilişkin bir mekanizma tasarımı gereklidir. İller arasındaki bu tür farklılıkları etkileyen birçok faktör bulunmakla birlikte, bunlar farklı bir çalışma çerçevesinde ayrıca analiz edilmelidir. İnovasyon sürecinde hangi aşamalarda kopukluklar olduğu ve hangi aşamalar için yüksek potansiyele sahip olduğu her il için belirlenmelidir. Verilen destekler, inovasyon sürecinin farklı aşamalarında illerdeki farklı potansiyeller dikkate alınarak tasarlanmalı ve önceliklendirilmelidir. Aynı zamanda farklı amaçlara yönelik tasarlanan özel programlar ile verilecek desteklerin takibinin yapılması, etkilerinin analiz edilmesi ve gerekli önceliklendirmenin yapılması, verilen desteklerden beklenen etkinin elde edilebilmesi için oldukça önemlidir.